

ТРАДИЦІЇ І НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У СПІВПРАЦІ ВЧЕНИХ-ПЕДАГОГІВ УКРАЇНИ І ПОЛЬЩІ

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4147>

НИЧКАЛО Нелля Григорівна

доктор педагогічних наук,
професор, дійсний член
(академік) НАПН України,
академік-секретар Відділення
професійної освіти і освіти
дорослих Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. Здійснено короткий ретроспективний аналіз співпраці вчених-педагогів України і Польщі з 1991 року. Простежено її становлення і розвиток, починаючи з 1991 року. Схарактеризовано традиції і нові тенденції у польсько-українській / українсько-польській співпраці в сфері освіти і педагогічної науки. Особливу увагу приділено питанням, пов'язаним з підготовкою і проведенням форумів вчених-педагогів обох країн. Доведено, що форум — це надзвичайно важлива циклічна науково-організаційна форма міжнародної співпраці, що уможливило цілеспрямоване здійснення аналізу її результативності за основними напрямками діяльності, визначеними ключовими партнерами й організаторами. Польсько-українські / українсько-польські наукові форуми проводяться один раз на два роки (від першого у 2006 році — до восьмого у 2019 році). Лише IX форум відбувся через три роки на базі Університету Марії Кюрі-Склодовської у Любліні у травні 2022 року, що спричинено пандемією COVID-19. Головними методологічними засадами визначення мети і тематичного спрямування проведення форумів є системність, наступність, випереджувальний підхід, прогностичність. Такий підхід уможливило концентрацію зусиль учасників складного процесу міжнародної діяльності на дослідження актуальних сучасних і перспективних проблем у розвитку освіти і педагогічної науки в обох країнах. Розкрито особливості взаємодії вчених-педагогів Польщі й України не лише під час форумів, а й у період між ними на різних рівнях — загальнодержавних, регіональних, галузевих та безпосередньо на рівнях закладів освіти різних типів обох країн. Обґрунтовано висновки і пропозиції щодо подальшого розвитку співпраці вчених-педагогів України і Польщі.

Ключові слова: педагогічна наука; польсько-українська / українсько-польська співпраця; прогностичність; системність; традиції; тенденції; форуми.

Вступ. Українсько-польська / польсько-українська наукова співпраця у сфері освіти і педагогічної науки — це унікальне явище в історії наших держав упродовж останніх трьох десятиліть (Lewowicki, 2013; Ничкало & Шльосек, 2019; Сліверський, 2022). В чому ж полягає унікальність цього феномена? На нашу думку, передусім в його витоках, що полягають у сформованості внутрішньої потреби в такій співпраці з обох сторін, в глибокому усвідомленні її необхідності для взаємного збагачення на різних рівнях — особистісних, інституціональних, міждержавних. Саме це зумовило її започаткування не на адміністративному рівні згори, як вказівка вищих органів влади, а як ідея, ініційована вченими-педагогами в умовах громадянського суспільства.

Значний науковий інтерес становить ретроспективний аналіз 30-літніх контактів педагогічних наукових середовищ обох сусідніх країн, здійснений професором Франтішеком Шльосеком, іноземним членом НАПН України, наукового педагогічного товариства «Польща-Україна». У статті «Pedagogika bez granic...» («Pedagogy without borders...»), опублікованій цього року в журналі «Edukacja Ustawiczna Dorosłych» (Szlosek, 2022), вчений об'єктивно аналізує цю співпрацю, її розширення, поглиблення і результативність на

кожному етапі та визнання на міждержавному рівні. На основі філософсько-педагогічного аналізу офіційних документальних і літературних джерел професор Ф. Шльосек пропонує авторську систематизацію як «окремі елементи з хроніки співпраці польських та українських педагогів та інших представників гуманістичних і суспільних наук». Цілком погоджуючись з таким підходом, зазначимо, що кожний учасник цього багатолітнього творчого процесу (і з української, і з польської сторони) може доповнювати цю хроніку цікавими прикладами і конкретними фактами, що підтверджують ефективність такої взаємно зацікавленої й одухотвореної співпраці.

Особливість хроніки, запропонованої професором Ф. Шльосеком, полягає в тому, що вона не обмежується лише констатацією проведення різних міжнародних наукових і науково-практичних заходів (Szlosek, 2022). У ній враховано і важливі досягнення у діяльності відомих вчених-педагогів Польщі та України, здійснено якісний аналіз польсько-українських / українсько-польських форумів і привернуто увагу до нових викликів і загроз, а також шляхів їх подолання. Такий підхід сприяє підвищенню рівня креативності й інноваційності форумів та інших заходів й повною мірою свідчить про перспективність спільної творчої діяльності. Об'єднання творчих зусиль вчених-педагогів обох країн уможливило гармонізацію цієї діяльності, її збагачення високою духовністю, професійною етикою, що сприяє взаєморозумінню, взаємовідповідальності й усвідомленню її важливості для наших народів. Особливо це виявилось у неймовірно складних умовах російської агресії проти України. Виступ Президента Республіки Польща Анжея Дуди у Верховній Раді України 22 травня 2022 р. (Телеканал Рада, 2022) пронизаний ідеями одвічного прагнення наших народів до співпраці і взаємодопомоги під мирним небом.

Як відомо, впродовж трьох десятиліть цими науковими громадськими організаціями, наприклад науковим педагогічним товариством «Польща-Україна», видано серії наукової і науково-методичної літератури. Здійснено переклади наукових праць і підручників з української мови на польську, а також з польської — на українську (Івана Зязюна, Василя Кременя, Тадеуша Вацлава Новацького, Тадеуша Левовицького, Чеслава Купісевича та інших вчених). Польська й українська наукова бібліографія про співпрацю з кожним роком помітно розширюється. На нашу думку,

було б доцільно до X українсько-польського наукового форуму, що відбудеться у 2024 р. у Вінниці (на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського) підготувати міжнародний польсько-український бібліографічний покажчик праць вчених-педагогів обох держав.

Українсько-польська / польсько-українська співпраця з кожним роком розширюється, поглиблюється і збагачується. Зростає кількість її учасників, серед яких вчені-педагоги, вихователі, вчителі загальноосвітніх шкіл, викладачі та керівники закладів професійної (професійно-технічної) і вищої освіти, а також цілі педагогічні і науково-педагогічні колективи закладів освіти різних типів і форм власності. Спираючись на попередній досвід творчої співпраці, вони пропонують інноваційні ідеї, нетрадиційні підходи, нові форми, методи і технології. І цей процес є неперервним, потужним і перспективним.

Упродовж останніх років посилилась увага вчених-педагогів Польщі та України до міждисциплінарного аналізу співпраці та узагальнення результатів та визначення перспектив її розвитку. У цьому контексті приділимо особливу увагу осмисленню досвіду проведення дев'яти українсько-польських / польсько-українських наукових форумів, з них — 5 відбулися в Польщі, 4 — в Україні. Їх ключові ідеї органічно поєднані. Це чітко простежується на прикладі усіх форумів, зокрема останніх п'яти:

- 2013 р. — «Інтердисциплінарність педагогіки та її субдисципліни» / «Interdyscyplinarność pedagogiki i jej subdyscypliny», м. Краків, Республіка Польща;
- 2015 р. — «Освіта для сучасності» / «Edukacja dla współczesności», м. Київ, Україна (Кремень, 2015a, 2015b);
- 2017 р. — «Освіта для майбутнього» / «Edukacja dla przyszłości», м. Бидгощ, Республіка Польща;
- 2019 р. — «Освіта для миру» / «Edukacja dla pokoju», м. Переяслав, Україна (Кремень, 2019a, 2019b);
- 2022 р. — «Дороги і бездоріжжя освіти в умовах пандемії COVID-19» / «Drogi i bezdroża edukacji w okresie pandemii COVID-19», м. Люблін, Республіка Польща.

Складними і повчальними були для нас нові виклики перед освітою і педагогічною наукою під час двох років пандемії COVID-19. Цінний досвід перебудови освіти в наших державах на пандемі-

чних бездоріжжях висвітлено в монографії та науковому часописі «Annales», виданих Університетом Марії Кюрі-Склодовської у Любліні.

Прогресивні і конструктивні ідеї цього досвіду, на нашу думку, доцільно цілеспрямовано використовувати для організації освіти в умовах повномасштабної російської агресії проти України та повоєнної відбудови нашої держави. Цей досвід також є цінним для організації освіти дітей українських біженців у країнах, які прийняли їх в гірку добу війни, і передусім у Республіці Польща.

До кожного форуму спільно проводилась велика підготовча робота. Розкриємо цей аспект на прикладі IX форуму «Drogi i bezdroża edukacji w okresie pandemii COVID-19» / «Дороги і бездоріжжя освіти в умовах пандемії COVID-19», що відбувся 11-13 травня цього року в університеті Марії Кюрі-Склодовської в Любліні.

Підготовча робота до форумів — важлива умова їх ефективності. Безумовно, підготовка і проведення наших форумів — важлива справа і величезна робота. Вона достойно здійснюється без державного фінансування і в Україні, і в Польщі завдяки підтримці Комітету педагогічних наук Польської академії наук, який у різні часи очолювали професори Тадеуш Левовицький, Стефан Квятковський, Богуслав Сліверський й нині очолює професор Агнешка Цибаль-Міхальська та президент НАПН України Василь Кремень, який очолює цю наукову інституцію з 1997 р. Особливої подяки заслуговують усі ректори польських та українських університетів, на базі яких проводились форуми.

Наголосимо, що наша співпраця — це не лише форуми як організаційна форма міжнародної співпраці. Кожний форум — це джерело нових концепцій, інноваційних ідей і підходів. Хоча не всі їх можна відразу реалізувати. Потрібне і розуміння на всіх рівнях органів державної влади та управління, і відповідне фінансування для формування людського капіталу, і, зрозуміло, немало часу.

Після проведення у жовтні 2019 р. VIII Польсько-українського / Українсько-польського наукового форуму «Освіта для миру» / «Edukacja dla pokoju» у Переяслав-Хмельницькому державному університеті імені Г.С. Сковороди (нині — Університет Григорія Сковороди у Переяславі) (Ничкало, 2019), узагальнення та опублікування його результатів було створено організаційний комітет з підготовки до IX форуму на чолі з президентом НАПН України Василем Кременем (заступники: віце-президент Олег Топузов, акаде-

мік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих Нелля Ничкало). До складу організаційного комітету увійшли: професор, доктор хаб., іноземний член НАПН України, голова Наукового педагогічного товариства «Польща-Україна» Франтішек Шльосек, президент IX форуму в університеті Марії Кюрі-Склодовської в Любліні, професор, доктор хаб. Ришард Бера, доктор, професор, директор Інституту ПООД НАПН України, член-кореспондент НАПН України Лариса Лук'янова та керівники відділів і наукові співробітники цього Інституту, а також працівники апарату Президії НАПН України (Валентина Гордієнко, Параска Доценко, Лідія Ткаченко).

У підготовці до IX форуму врахувалися позитивний досвід і традиції у проведенні попередніх форумів в Україні і Республіці Польща. Доречно згадати, що між восьмим і дев'ятим форумами в Україні і Польщі проведено міжнародні науково-практичні конференції і педагогічні читання в Києві, у Львові, Вінниці, Чернігові, Полтаві, Умані, Дрогобичі, Переяславі, Глухові та інших містах. Продовжено і започатковано нові спільні дослідження (наприклад, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка та Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні, Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, Науковим педагогічним товариством «Польща-Україна», Інституту експериментальної дидактики Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди та Державним інститутом імені Стефанія Баторія у Скерневіцах та інші).

За матеріалами кожного форуму видавалися колективні монографії, збірники наукових праць, польсько-українські / українсько-польські наукові щорічники. Результати досліджень польських та українських вчених-учасників форумів публікувались також у наукових часописах («Рідна школа», «Професійна освіта», «Szkoła. Zawód. Praca» («Школа. Професія. Праця»), «Ustawiczna edukacja dorosłych» («Неперервна освіта дорослих»), «Освіта дорослих», а також у наукових фахових виданнях національних і державних університетів (Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Київського університету імені Бориса Грінченка, Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського та інших).

У зв'язку з початком 24 лютого цього року повномасштабної російської агресії проти Украї-

ни не завершено окремі польсько-українські дослідження, котрі було заплановано провести до IX форуму Харківським національним педагогічним університетом імені Г.С. Сковороди, Науковим педагогічним товариством «Польща-Україна» та Університетом Марії Кюрі-Склодовської в Любліні щодо стану здоров'я дітей і підлітків в Україні і Польщі (Харківська область України і Люблінське воєводство Республіки Польща).

У 2009 р. започатковано підготовку документальних фільмів до українсько-польських / польсько-українських наукових форумів телекомпанією TAK TV (генеральний продюсер доктор педагогічних наук, Гліб Головченко). Підготовлено 7 фільмів, зокрема: 2019 р. — до VIII форуму «Платформа єднання для миру і розвитку» / «Platforma pojednania dla pokoju i rozwoju» (TAK TV, 2019); 2022 р. — до IX форуму «Jedność w twórczej współpracy» / «Єднання в творчій співпраці» (TAK TV, 2022). Цей документальний фільм надіслано до Національної комісії ЮНЕСКО, Державного кінофотофоноархіву імені Г.С. Пшеничного, Педагогічного музею, Національної спілки журналістів України, Державному комітету телебачення і радіомовлення України та академічних інститутів, а також розміщено на сайтах НАПН України, Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Змістові й організаційні особливості IX форуму. IX Польсько-український / українсько-польський науковий форум «Drogi i bezdroża edukacji w okresie pandemii COVID-19» / «Дороги і бездоріжжя освіти в умовах пандемії COVID-19» відбувся 11-13 травня цього року в Університеті Марії Кюрі-Склодовської в Любліні. Його організатори: Комітет педагогічних наук Польської академії наук, Університет Марії Кюрі-Склодовської у Любліні, Національна академія педагогічних наук України, Наукове педагогічне товариство «Польща-Україна», Академія спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві.

Успішному проведенню IX форуму сприяв патронат Комітету педагогічних наук Польської академії наук, (голова професор, доктор хабілітований Агнешка Цибаль-Міхальська), Маршалка Любельського воєводства Ярослава Ставарські, Президента міста Люблін Кшистофа Жука, Старости Любельського Здіслава Антоня. Медіальний патронат TVP3 Lublin, Польського радіо Люблін (Polskie Radio Lublin) та студії Університет Марії Кюрі-Склодовської у Любліні уможливив широке

висвітлення IX форуму в різних засобах масової інформації Республіки Польща.

Мета IX форуму — аналіз та узагальнення досвіду пошуків науковцями-педагогами обох країн інноваційних дидактичних підходів до навчання дітей, учнівської і студентської молоді в умовах пандемії COVID-19 — повною мірою відповідала суспільним потребам не лише Польщі й України, а й всієї Європи і світу.

Перед початком IX форуму з участю консула України в Любліні Артема Валаха, представників органів влади Люблінського воєводства і Любліна та громадських організацій, а також ректора, проректорів, директорів інститутів Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні та його учасників з України і Польщі було покладено квіти до пам'ятника Марії Кюрі-Склодовської.

На виставці наукової і навчально-методичної літератури, що діяла під час форуму, були представлені спільні наукові, науково-методичні праці, підручники і навчальні посібники авторами і співавторами яких є вчені-педагоги обох країн. Значний інтерес викликали останні номери науково-методичного журналу «Рідна школа» (головний редактор — кандидат педагогічних наук Анжеліна Пугач), а також всеукраїнської

газети «Освіта і суспільство» (головний редактор — кандидат педагогічних наук Лідія Ткаченко).

Під час реєстрації учасники форуму отримали спеціально виготовлену листівку польською та українською мовою такого змісту:

«Дорогі наші польські друзі!

Високоповажні колеги!

Національна академія педагогічних наук України сердечно дякує Польському народу, Президенту Республіки Польща Анджею Дуді, Уряду Польщі за велику підтримку України у боротьбі з російським агресором і неоціненну допомогу українським біженцям — жінкам і дітям.

Від глибини наших сердець дякуємо польським науковцям і працівникам освіти за справді дружнє людське ставлення під час адаптації тисяч українських дітей і молоді до умов польської освітньої системи, а також за прийняття до своїх закладів освіти багатьох наших науковців.

Така допомога і солідарність з нашим Народом є надзвичайно важливою і необхідною підтримкою українців на тяжкому шляху боротьби за свою незалежність і державність.

*З глибокою повагою і безмежною вдячністю,
Президент Національної академії
педагогічних наук України Василь Кремень»*

Українська лялька-мотанка, яку також одержали польські вчені-педагоги, викликала зворушливі почуття як одвічний символ охорони кожної людини, родини й держави. Понад сто таких сувенірів виготовили студенти кафедри технологічної і професійної освіти та декоративного мистецтва Хмельницького національного університету (завідувач — доктор педагогічних наук, професор Ірина Андрощук).

В урочистому відкритті форуму взяли участь керівники органів влади м. Любліна і Люблінського воєводства, представники Міністерства освіти та громадських організацій. У вступній промові ректора Університету Марії Кюрі-Скловської в Любліні професора, доктора хаб. Радослава Добровольського, у виступах ректора Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві професора доктора хаб. Барбари Марцінковської, голови Комітету педагогічних наук Польської академії наук професора доктора хаб. Агнешкі Цибаль-Міхальської (online), голови Наукового педагогічного товариства «Польща-Україна», іноземного члена НАПН України, доктора хаб., професора Франтішека Шльосека та інших учасників форуму засуджувалась

російська агресія проти України, висловлювались думки щодо підтримки українського народу, реальної допомоги громадянам України — вимушеним біженцям, особливо жінкам і дітям. Організатори і співорганізатори IX форуму високо оцінювали багатолітню польсько-українську / українсько-польську співпрацю у сфері освіти і педагогічної науки, що не припинилась ні під час пандемії COVID-19, ні в умовах повномасштабної російської війни проти України. Три пленарні засідання, п'ять проблемних секцій, неофіційне спілкування учасників форуму в перервах були пронизані болючою темою...

Після урочистого відкриття IX форуму першому було надано слово президенту НАПН України Василю Кременю (online). Зміст його [виступу](#) (НАПН України, 2022a) як державного діяча, вченого, патріота України був дуже гострим, об'єктивним з глибоким державницько-філософським змістом й пронизаний сердечною вдячністю нашим польським друзям і вірою в перемогу над рашизмом. Завдяки професійно зробленим субтитрам польською мовою, виготовленими професійними перекладачами-синхроністами Ярославом і Лесею Нахліками, кожне слово Василя Григоровича було зрозумілим і сприймалося з болем. Більшість учасників форуму (і не лише жінки) плакали...

Після цього за дорученням президента НАПН України Василя Кременя нами було вручено ректору Радославу Добровольському гобелен (ручне ткацтво) з портретом Марії Кюрі-Скłodовської (автор Ольга Стрілець, кандидат педагогічних наук, член Національної спілки народних майстрів України, доцент кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання Університету Григорія Сковороди у Переяславі). Цей високохудожній твір сучасного декоративного мистецтва, виготовлений з любов'ю, передано в дар до музею Марії Кюрі-Скłodовської.

На першій пленарній сесії з цікавими доповідями виступили: професор, доктор хаб., почесний доктор НАПН України, завідувач кафедри теорії виховання відділення наук про виховання Лодзького університету Богуслав Сліверський. Його доповідь «O skutkach czarnej pedagogiki i nadziei w rozwoju jej kordialnej antytezy» («Про наслідки чорної педагогіки і сподівання на розвиток її кордальної антитези») — це міждисциплінарний філософсько-педагогічний аналіз причин існування такого негативного явища, по суті, антипедагогіки. Воно призводить до насильства в родині, суспільстві, державі і на міжнародному рівні, зокрема в політиці. Вчений звертається до положень Василя Сухомлинського, Василя Кременя, Януша Корчака, Богдана Суходольського, Марії Лопаткової й обґрунтовує висновок щодо виняткової важливості розвитку у Польщі й Україні таких напрямів гуманістичної, персоналістичної педагогіки як педагогіка серця, філософія серця (за Г. Сковородою і Яном Павлом II). Запропонований методологічний підхід уможливує зміни парадигми виховання нових поколінь з метою розвитку цивілізації любові й миру. Розпочата Росією війна проти України є свідченням кризи гуманізму і демократії. Вчений наголошує: «...необхідно стати на оборону як України, так і

культури виховання, що утверджується у працях таких вчених як Василь Сухомлинський — автор педагогіки серця і Василь Кремень — філософ освіти миру».

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор ІПООД імені Івана Зязюна Лариса Лук'янова представила результати досліджень впливу пандемії COVID-19 на розвиток науки і й освіту загалом у глобальному й регіональному вимірах; наслідки пандемії COVID-19, яких зазнали університети, та вплив пандемії на взаємодію між суб'єктами освітнього процесу. Ці проблеми проаналізовано крізь призму опублікованих результатів міжнародних і вітчизняних досліджень та власних досліджень доповідача.

Доповідач привернула увагу до результатів глобального дослідження, ініційованого Міжнародною асоціацією університетів (International Association of Universities), за результатами якого оприлюднено два звіти (IAU, 2020, 2022). Їх особливість полягає в аналізі відповідей представників 496 закладів вищої освіти зі 112 країн. Порівняльний аналіз цих звітів уможливив висновок щодо сукупності негативних наслідків, які найбільшою мірою впливають на вищу освіту. Найбільш вагомими виявилися наслідки, спричинені

стрімким переходом на дистанційне навчання і викладання. Вони пов'язані з проблемами інтернаціоналізації та академічної мобільності; припинення співпраці деяких університетів з міжнародними організаціями, а також зменшенням обсягів фінансування сфери освіти та зниженням актуальності довготривалої освіти.

Дослідження вітчизняних вчених, спрямовані на виявлення негативних наслідків COVID-19 на вищу освіту, показали неготовність викладачів і студентів до дистанційного навчання (низький рівень методичної, технологічної та психологічної готовності, умінь використовувати цифрові платформи та хмарні технології); недоліки в організації освітнього процесу; брак інтерактивної взаємодії студента і викладача; недостатнє матеріально-технічне забезпечення.

На думку учасників цього міжнародного дослідження, постійна самодіагностика та самоаналіз дозволять закладам освіти виявити ефективність сучасних рішень в умовах цифровізації, визначити свої потреби в технологічній модернізації, забезпечити перепідготовку викладачів, теоретично обґрунтувати стратегії подальшого розвитку, стабілізувати освітню сферу та вивести її на новий рівень якості (IAU, 2020, 2022).

Наголосимо також на цінності презентації результатів власних досліджень Л. Лук'янової з проблеми формування і розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки в педагогічних університетах України, проведених на замовлення італійського університету Мачерата, в якому взяли участь дослідники із 24 країн світу.

Ректор Київського національного університету технологій і дизайну, доктор економічних наук, професор, академік НАПН України Іван Грищенко сформулював особливості міжнародної співпраці у вищій освіті та процеси навчально-

наукової інтернаціоналізації. Вчений презентував інноваційний для України проєкт — спільний українсько-китайський заклад вищої освіти — Київський інститут Технологічного університету Цілу (КНР, провінція Шандун). Цей спільний заклад вищої освіти був створений та ліцензований Міністерством освіти КНР у 2019 році з метою здійснення підготовки здобувачів освіти на усіх рівнях — бакалавр, магістр та доктор філософії. Навчання відбувається англійською мовою за дизайнерськими, хімічними та фармацевтичними програмами. Доповідачем розкрито особливості реалізації цього унікального освітнього проєкту у мирний час, у період пандемії COVID-19 та під час воєнного стану. Інформаційно-міжнародна діяльність та популяризація досвіду Київського національного університету технологій та дизайну в арабських країнах — це також важливий аспект доповіді столичного ректора. Хвилюючою була інформація про те, з якими почуттями українська делегація зустріла 24 лютого інформацію ЗМІ про повномасштабну російську агресію проти України. Доповідач наголосив на значенні політичної волі керівництва університету у цей складний період. Ректор-академік хвилююче розповів про деталі непростого шляху до України з Об'єднаних Арабських Еміратів, де перебувала освітня делегація університету 24 лютого цього року.

У доповіді директора Інституту соціальної та політичної психології НАПН України Миколи Слюсаревського, проголошеній доктором психологічних наук, професором, членом-кореспондентом НАПН України, заступником директора з наукової роботи Любов'ю Найдьоною, представлено результати дослідження морально-психологічного стану українського суспільства напередодні війни і на початку повномасштабної російської агресії. Учасники форуму мали можливість на основі доказових даних масових репре-

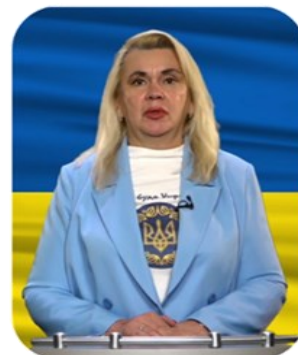
Проф. І. Грищенко, ректор
КНУТД академік НАПН
України (online)

Проф. Л.Найдьонова,
заступник директора ІСПП
НАПН України

Проф. Ю.Боичук, ректор
ХНПУ імені Григорія
Сковороди (online)

Проф. Н.Лазаренко, ректор
ВДПУ імені Михайла
Коцюбинського (online)

зентативних всеукраїнських опитувань зрозуміти особливості ставлення населення України до влади, до ймовірності війни, а також до своєї національної ідентичності, що виявило психологічні причини національного єднання і героїчного спротиву українців військовим силам країни-терориста. У цій доповіді було представлено класифікацію викликів, спричинених війною, і висвітлено напрями згуртованих дій, необхідних для їх опанування: це виклики українцям як спільноті, особливо в сфері ментального здоров'я особистості, виклики психологічному благополуччю та розвитку дитини й ті, що постали перед психологічним і педагогічним професійним співтовариством. Учасники форуму підтримали висновки доповідача, що підвищення психологічної культури населення і вдосконалення координації надання психологічної допомоги — завдання, що набувають особливої актуальності в часи долання наслідків пандемії і війни.

Український дипломат, викладач кафедри слов'янської філології Львівського університету імені Івана Франка Микола Ярмолук презентував підручники «Польська мова» (автори: Леся Біленька-Свистович, Микола Ярмолук (Україна), Ежи Ковалевський (Республіка Польща)) для 1-10 класів для шкіл і класів з польською мовою навчання й схарактеризував нові дидактичні підходи до відбору і структурування змісту навчальної літератури нового покоління для закладів загальної середньої освіти.

Професор, доктор педагогічних наук, ректор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Наталія Лазаренко схарактеризувала пріоритети у діяльності цього закладу освіти в умовах воєнного стану. У педагогічному університеті освітній процес відбувається згідно з розкладом в онлайн-режимі на базі єдиної інформаційної платформи, до якої підключено ресурси викладачів та студентів. Ректор також зазначила, що в університеті відбувається й неформальна освіта, активно діє робота освітній хаб «Not box», в якому викладачі висвітлюють актуальні проблеми сьогодення. Наприклад, проведення вебінарів «Безпечне спілкування у месенджерах», «Кіберзахист у засобах цифрових технологій», «Психологічна допомога в умовах воєнного часу». Волонтерську діяльність університету Наталія Лазаренко окреслила за двома напрямками: допомога Збройним Силам України та внутрішньо переміщеним особам. Викладачі кафедри психології та соціальної робо-

ти надають психологічну допомогу пораненим бійцям, цивільному населенню, дітям та біженцям, постійно співпрацюють з практичними психологами Туреччини, Німеччини, Ізраїлю та Польщі з питань надання кризової психологічної допомоги різним категоріям населення. В університеті також активно працює юридична клініка факультету права, публічного управління та адміністрування, яка надає консультації внутрішньо переміщеним особам. Наприкінці свого виступу ректор Наталія Лазаренко запропонувала провести X Польсько-український / українсько-польський науковий форум на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Академік, доктор технічних наук, професор, директор Інституту цифровізації освіти НАПН України Валерій Биков наголосив, що провідною сучасною тенденцією розвитку світу є всеохоплююча цифрова трансформація суспільства — визначальна умова і потужний каталізатор формування світової Економіки 4.0. Перед національними системами освіти постають нові завдання, пов'язані з формуванням кадрового потенціалу прийдешнього цифрового суспільства. Це потребує осучаснення освітніх систем, що мають базуватися на широкому застосуванні цифрових освітніх технологій, цілеспрямованому впровадженні останніх досягнень науково-технічного прогресу в ІКТ-сфері. З урахуванням широкого спектру психолого-педагогічних і освітніх проблем, що досліджуються, доцільно посилювати увагу до проблем цифровізації науково-освітньої діяльності як визначальної умови забезпечення якості освіти, її відповідності характеру і темпам розвитку сучасного світу.

Значний потенціал прогресивного розвитку національних освітніх систем закладено у поглибленні співпраці вчених-педагогів України і Польщі, що має будуватися на основі ідей і принципів відкритої науки і освіти у відкритому європейському дослідницькому просторі (European Research Area, ERA), що сьогодні розвивається динамічно.

На думку академіка Валерія Бикова, для розширення співробітництва вчених-педагогів України і Польщі перспективне значення має співпраця за такими напрямками:

- комп'ютерно-технологічні платформи відкритої освіти інформаційного і знанневого суспільства;
- когнітивні основи змістово-технологічної будови електронних освітніх ресурсів (інформаційно-когнітивні технології та ЦОР);

- електронні репозитарії, бібліотеки та соціально-когнітивні мережі, імерсивні освітні технології, віртуальні когнітивні педагогічні системи;

- освітні застосування Інтернету людей (IoP), Інтернету речей (IoT) — Інтернету всього (IoE); великі дані та електронні інформаційні бази й системи в освіті і науці;

- наукометрична аналітика публікаційної ефективності вчених у відкритих науково-освітніх інформаційних системах;

- інформаційна безпека і захист даних в науково-освітніх інформаційних системах;

- штучний інтелект в освітній практиці й науково-дослідницькій діяльності;

- оновлення комп'ютерно орієнтованих методичних систем навчання на всіх рівнях освіти.

Вченим запропоновано розробити дорожню карту розширення і поглиблення подальшої співпраці науковців і освітян України і Польщі, розгортання цілеспрямованої наукової та науково-організаційної роботи з розв'язання теоретико-методологічних та науково-методичних проблем цифровізації освіти, формування, захисту, ефективного використання й розвитку спільного інформаційного освітньо-наукового простору України і Польщі, його інтеграції до інформаційного простору Європи, до глобального інформаційного простору світу.

Під час форуму польські й українські вчені обговорювали такі актуальні проблеми: наукові, методологічні й освітні виклики, зумовлені пандемією; особливості функціонування закладів вищої освіти і досвід студентів в умовах пандемії; професійна освіта і навчання дорослих — можливості та обмеження, спричинені пандемією; педагогічна освіта і професійне функціонування вчителів в умовах пандемії; дилеми освіти дітей і молоді в онлайн-системі в умовах пандемії. Доповідачі наголошували, що досвід цієї роботи під час пандемії COVID-19 став дуже корисним в організації освітнього процесу в закладах освіти різних в складних умовах воєнного стану.

На засіданнях проблемних об'єднань розглянуто широкий спектр питань підвищення педагогічної кваліфікації та професійної діяльності вчителів в умовах дистанційного навчання в умовах пандемії COVID-19. Поряд з іншими чинниками це проблеми інформатичної інклюзивної і естетичної освіти, а також підвищення рівня психологічної компетентності вчителів та умінь партнерської взаємодії з усіма учасниками дидактичного процесу. Професор Франтішек Шльосек, голова

Наукового педагогічного товариства «Польща-Україна», іноземний член НАПН України запропонував удосконалити структуру педагогічних компетентностей з урахуванням міжнародного досвіду. Ним обґрунтовано положення щодо внесення до переліку рефлексивних інформатичних компетентностей, значення яких у цифровому суспільстві постійно зростатиме. Доктором Анжеєм Кобялка з Педагогічного університету імені Комісії народної освіти в Кракові виявлено недоліки в інфраструктурному забезпеченні та правовому регулюванні використання цифрових освітніх платформ. Цим вченим-педагогом також доведено їх неоптимальне використання майже кожним другим вчителем. На його переконання, це вимагає підвищення активності і творчості в оволодінні новими знаннями та формуванні інноваційних схем мислення. Результати досліджень, проведених вченими Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині з метою виявлення особливостей діяльності школи під час пандемії COVID-19, дали змогу виокремити основні проблеми навчання в умовах карантину в динаміці, зокрема: зростання перевантаження дітей завданнями, помітні проблеми з концентрацією уваги і послабленням мотивації учнів до навчання; недостатньо обґрунтування структурування навчального часу і брак особистих контактів учасників освітнього процесу в системі «учень-вчитель-учень». Заслужовують на увагу важливі аспекти нормативно-правового регулювання і тренди розвитку системи підготовки вчителів в умовах пандемії, а також пріоритети партнерської взаємодії вчителів, учнів і батьків під час карантину; з урахуванням результатів вивчення динаміки запитів учителів щодо активізації ресурсів, інтенсивного розвитку умінь кризової комунікації, критичного мислення і конструктивного керування емоціями, відновлення психологічних ресурсів (Мирослава Вовк, Людмила Дяченко, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України).

Особливе значення мають висновки дослідників щодо впливу пандемії на навчання дітей з розладами аутичного спектру: від динаміки розвитку інклюзивної освіти в Польщі загалом до конкретних прикладів прояву проблем в практичній діяльності: переосмислення директорами шкіл проблем інклюзії; недостатнє розуміння і недооцінка вчителями значення використання сучасних методик проведення дистанційних занять з дітьми, які б упереджували негативний вплив на здоров'я учнів і навіть травмування.

Відповідно постають нові завдання щодо вдосконалення педагогічної майстерності вчителів (доктор Йоланта Вішнівська, доктор Патріція Юркевич, Академія спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві).

Своїми творчими педагогічними знахідками в сфері медіальної педагогіки поділився доктор Марек Сівіцкі. Він проаналізував ефективність творчого використання методики організації рефлексії студентів з метою їхньої мотивації до співтворчості у процесі вивчення відомих літературних творів сучасних письменників, які дали змогу відчувати, що локдаун поєднав людей в умовах фактичної ізоляції під час карантину. Цю дослідницьку ідею продовжила доктор Барбара Білевич з Інституту педагогіки Університету Марії Кюрі-Скłodовської в Любліні. Вона проаналізувала цінні дидактично-терапевтичні практики використання фільмів під час навчання в умовах пандемії COVID-19. Доктор Даміан Лабяк розкрив особливості музичної освіти, наголосивши на важливості використання не лише сучасних технік у підготовці музиканта, але й психології мотивації з метою розвитку глибоких гуманістичних сенсів як головного завдання їхньої естетичної творчої підготовки.

Цілком закономірним було звернення учасників IX форуму до матеріалів VIII форуму «Освіта для миру» / «Edukacja dla pokoju», опублікованих у вересні 2019 року у двох томах (Кремень та ін., 2019a, 2019b).

Пам'ятною і цікавою була зустріч учасників форуму з працівниками мерії Любліна на запрошення президента міста Кшистофа Жука. Цінна інформація про героїчні сторінки з історії старовинного міста та його динамічний соціально-економічний і культурний розвиток в умовах сьогодення збагатили кожного учасника цієї події. Для мера міста Любліна від імені авторів підручни-

ка «Польська мова як друга іноземна для 9 класу» (поглиблене вивчення) М. Ярмолюк передав рукопис двох уроків, присвячених історії Любліна та Люблінського воєводства з цитуванням висловів мера Кшистофа Жука щодо проголошення Любліна Європейською столицею молоді у 2023 р.

Учасники IX форуму були запрошені до Люблінського драматичного театру на концерт, присвячений Героям України, Репрезентаційного артистичного об'єднання Польського Війська (директор — Ярослав Ривалські).

Болучим, морально і психологічно тяжким було відвідування музею — колишнього німецького концтабору «Майданек»... Це мимоволі нагадувало кровопролиття, людиновбивство, звірства рашистів під час російської агресії проти України, розпочатої 24 лютого цього року.

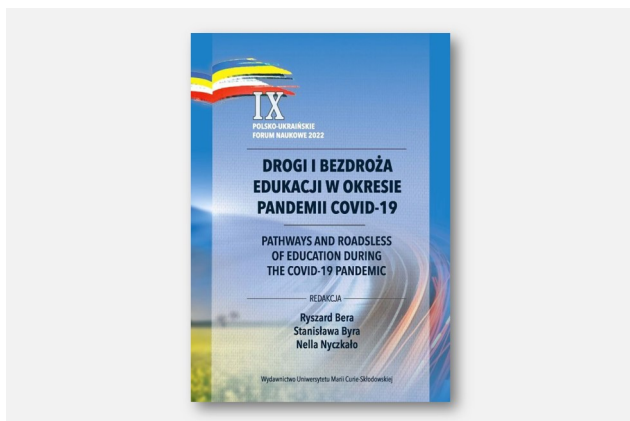
Науково-видавнича діяльність. Результати досліджень польських і українських вчених опубліковано у таких наукових виданнях:

- монографія «Drogi i bezdroża edukacji w okresie pandemii COVID-19» (2022);
- два випуски наукового журналу «Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J — Paedagogia-Psychologia» том 35, випуски 2 і 3;
- польсько-український / українсько-польський науковий щорічник «Edukacja zawodowa i ustawiczna / Професійна і неперервна освіта», № 6 (2021).

У цих наукових виданнях за результатами досліджень українських учених опубліковано 65 статей, з них: 21 — у монографії, 14 — у випуску 2 (2022) наукового журналу; 8 — у випуску 3 (2022) наукового журналу, 22 — у польсько-українському науковому щорічнику «Edukacja Zawodowa i Ustawiczna». 104 автори й співавтори цих публікацій науковці з України.

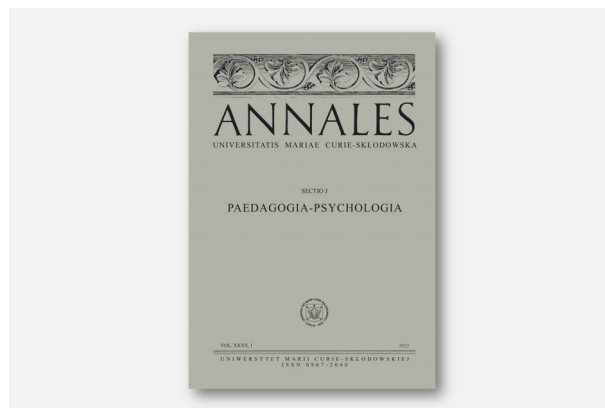
Робочу групу з підготовки матеріалів форуму та статей до наукових видань очолила Людмила Дяченко — кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, член кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття» НАПН України. Робочою групою здійснено мовне редагування статей монографії, двох випусків наукового англomовного журналу «Annales», польсько-українського наукового щорічника «Edukacja zawodowa i ustawiczna» («Професійна і неперервна освіта»). Мовні редактори: статті українською мовою — Валентина Гордієнко,

кандидат педагогічних наук, учений секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України; Людмила Дяченко, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, член кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття» НАПН України; статті польською мовою — Тетяна Бурлаєнко, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Університету менеджменту освіти НАПН України; статті англійською мовою — Наталія Авшенюк, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

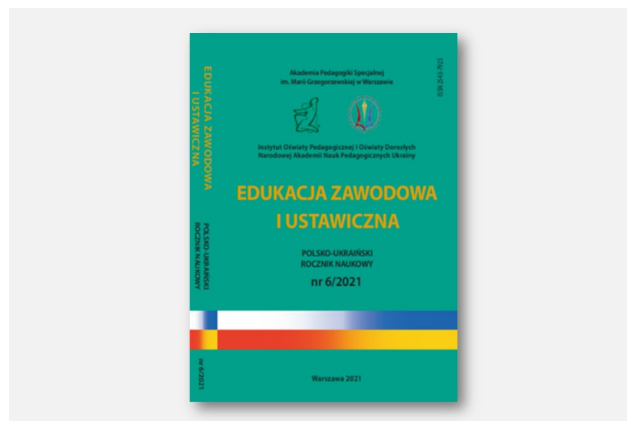

Цінним науковим продуктом є [монографія «Drogi i bezdroża w okresie pandemii» / «Дороги та бездоріжжя освіти в період пандемії»](#). Редактори монографії: Ришард Бера, професор, доктор хаб., завідувач кафедри педагогіки праці та андрагогіки Інституту педагогіки Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні; Станіслава Бира — доктор хаб., професор, директор Інституту педагогіки Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні, завідувач кафедри методології педагогіки Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні; Нелля Ничкало — доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України. Рецензенти монографії: Віктор Андрущенко — доктор філософських наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії педагогіч-

них наук України, член-кореспондент Національної академії наук України, ректор Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова; Стефан Квятковскі — професор, заступник Голови Комітету педагогічних наук Польської академії наук, іноземний член НАПН України. За результатами досліджень українських учених в монографії опубліковано 21 статтю. Їх авторами і співавторами є 37 науковців з України.

Науковий англомовний журнал «*Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J — Paedagogia-Psychologia* / *Аннали Університету Марії Кюрі-Склодовської. Серія J — Педагогіка-психологія*», Том 35, Випуск 2 (2022). Науковий журнал індексується в міжнародних базах: 1) ERIH PLUS; 2) POL-index; 3) CEJSH; 4) ICI Journals Master List. Головний редактор журналу — Ришард Бера (Ryszard Bera), професор, доктор хаб., завідувач кафедри педагогіки праці та андрагогіки Інституту педагогіки Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні (Польща). У цьому журналі опубліковано 14 статей за результатами досліджень українських учених. Їх авторами й співавторами є 26 вчених-педагогів з України. У третьому випуску цього видання опубліковано статті за результатами досліджень 11 українських учених-педагогів.

До IX форуму видано також польсько-український / українсько-польський науковий щорічник «Edukacja zawodowa i ustawiczna / Професійна і неперервна освіта», № 6 (2021). Головний редактор журналу — Адам Соляк, професор, доктор хаб., професор кафедри педагогіки праці і андрагогіки Інституту педагогіки Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві. В ньому опубліковано 22 статті за результатами досліджень українських учених. Їх авторами й співавторами є 30 науковців з України.

Під час форуму відбулась презентація монографії «Człowiek wobec wyzwań cywilizacji: Od przeszłości do przyszłości» (автори Василь Кремень, Володимир Ільїн) (НАПН України, 2022b). Переклад з польської мови на українську здійснили Франтішек Шльосек та Ярослав Нахлік. Редактори польського видання: Норберт Пікула, Франтішек Шльосек. Вступне слово до цього монографічного видання написав професор, доктор хаб., почесний доктор НАПН України, колишній Голова Комітету педагогічних наук Польської академії наук Богуслав Сліверський. В кінці цієї унікальної й цінної наукової праці опубліковано рецензії Стефана Квятковського, професора, доктора хаб., колишнього Голови Комітету педагогічних наук Польської академії наук і ректора Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, іноземного члена НАПН України; Яна Лащика, професора, доктора хаб., колишнього ректора Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, іноземного члена НАПН України.

Логічним продовженням IX форуму стала зустріч 14 травня цього року українських вчених із членами Сенату і студентами Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві (Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, 2022), організована ректором

професором Барбарою Марцінковською і головою Наукового педагогічного товариства «Польща-Україна» Франтішек Шльосек. Після виступів, пронизаних болем та глибокою вдячністю за відчинені кордони, серця і домівки десятків тисяч польських громадян для українських біженців учасники зустрічі поклали квіти до постаменту видатного польського вченого Марії Гжегожевської.

Висновки. Об'єднання зусиль Комітету педагогічних наук Польської академії наук, Наукового педагогічного товариства «Польща — Україна», Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні, а також Національної академії педагогічних наук України, Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України сприяло успішному проведенню IX форуму «Drogi i bezdroża edukacji w okresie pandemii COVID-19» / «Дороги і бездоріжжя освіти в умовах пандемії COVID-19». До цієї важливої події була прикута увага науково-педагогічної громадськості Польщі, керівників органів влади Люблінського воєводства, Польського радіо в Любліні й Польського телебачення в Любліні.

Узагальнення результатів роботи IX форуму дає підстави для висновку щодо високого теоретичного і методологічного рівня наукових доповідей і виступів польських й українських вчених-педагогів, помітного посилення уваги до експериментальної роботи у закладах освіти різних типів і форм власності. Більшість доповідей базувалася на експериментальних дослідженнях міжнародного рівня, що робить висновки за їх результатами науково валідними, практично перевіреними, з відповідними рекомендаціями для подальшого практичного впровадження. Як відомо, в останні роки в діяльності польських учених набули поширення грантові проекти. Результати таких досліджень було покладено в основу наукових доповідей.

Доведено, що пандемія COVID-19 негативно вплинула на різні категорії громадян, зокрема на рівень життєдіяльності та їхній психофізіологічний стан. Відбулися зміни в змісті дидактичних принципів (бінарності, диференціації, індивідуалізації та ін.). Помітно змінилися традиційні форми організації освітнього процесу. Неабиякого значення набула активізація мотивації навчання учнів і студентів, утвердилися м'які суспільні компетентності, набуті під час онлайн-навчання.

У зв'язку з вірогідністю виникнення повторних пандемій (не тільки вірусологічного характеру) зростає потреба обґрунтування доцільності проведення циклічних заходів на основі поєднання зусиль органів державної влади, міністерств і відомств, закладів освіти, наукових установ і громадських організацій. Нагальним є створення законодавчої і нормативно-правової бази діяльності закладів освіти різних типів і форм власності в умовах пандемії COVID-19, воєнного стану та відбудови нашої держави у повоєнний період.

Дистанційне викладання та навчання спричиняє докорінну зміну методів, дидактичних та психологічних моделей навчання. За таких умов виникає нагальна потреба теоретико-методологічного обґрунтування та розвитку цифрової педагогіки та цифрової дидактики як наукових субдисциплін. Доцільно здійснювати самоаналіз ефективності цифрових рішень, визначати свої потреби в технологічній модернізації, забезпечувати перепідготовку викладачів, а також розробляти стратегії подальшого розвитку з метою стабілізації освітньої сфери та її виведення на новий рівень якості.

Учасники IX форуму констатували, що досвід організації дидактичного процесу в різних освітніх підсистемах в умовах пандемії COVID-19 значною мірою сприяв підготовці педагогів до роботи в онлайн під час воєнного стану. Осмислення цього досвіду й нові загрози і виклики потребують здійснення перспективних досліджень, що будуть пов'язані з такими світовими явищами як освіта в умовах пандемії та війни. Це дозволить обґрунтувати субдисципліну педагогіки — цифрову дидактику, що потребуватиме врахування психофізіологічних особливостей дітей дошкільного і шкільного віку, студентів стаціонарної та заочної форм навчання та різних категорій дорослого населення. Значний інтерес викликали пропозиції щодо об'єднання зусиль вчених-педагогів обох країн у підготовці електронної енциклопедії «Освіта» (В.Ю. Биков, дирек-

тор Інституту цифровізації освіти НАПН України); започаткування спільних наукових проєктів (С. Квятковський, заступник голови Комітету педагогічних наук Польської академії наук, іноземний член НАПН України); проведення спільних методологічних семінарів та організація методологічних шкіл (Ф. Шльосек, Голова Наукового педагогічного товариства «Польща-Україна», іноземний член НАПН України).

За результатами досліджень польські та українські вчені дійшли висновку щодо психологічної, технологічної і методичної неготовності багатьох викладачів до онлайн-навчання. Набуває особливого значення обґрунтування теоретико-методологічних підходів, спрямованих на усунення інформаційної нерівності, оволодіння і розвиток навичок роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями, а також дидактичних засад організації комбінованого навчання, творчого використання онлайн-навчання. Зростає роль мобілізації психологічного, технологічного і методичного ресурсів учасників освітнього процесу з метою здійснення комбінованого навчання у закладах освіти різних типів і форм власності.

Нині ми є свідками й учасниками процесу єднання науково-педагогічної спільноти обох країн. Резолюція учасників IX Польсько-українського / українсько-польського форуму, прийнята 12 травня 2022 року, пронизана цими ідеями.

Наведемо її зміст повністю.

Люблін, 12 травня 2022 р.

Резолюція

учасників IX Польсько-Українського /
Українсько-Польського наукового форуму

Ми, учасники IX Наукового форуму українських і польських науковців-педагогів «Drogi i bezdroża edukacji w okresie pandemii COVID-19 / Дороги та бездоріжжя освіти в період пандемії COVID-19», що відбувся 11-12 травня 2022 року в Університеті імені Марії Кюрі-Скłodовської у Любліні, розглянули у науковому дискусії актуальні наукові та освітні проблеми, які становлять предмет дослідження та аналізу в наших братніх країнах у сфері проблем віртуальної освіти в умовах пандемії.

Ми прагнемо, щоб цей двосторонній Науковий форум слугував подальшому поглибленню співпраці українських та польських науковців-освітян, популяризації взаємних наукових і дидактичних досягнень, зміцненню дружніх зв'язків, а його ідеї і рекомендації стали основою для подальшої науково-дослідної та освітньої співпраці.

Цьогорічний Форум відбувся у надзвичайно драматичний час, спричинений агресією Російської Федерації проти України. Рішуче засуджуючи жорстокий напад Росії на суверенну Україну, ми висловлюємо вдячність за героїчну боротьбу українського народу, захист свободи, суверенітету і територіальної цілісності України, що одночасно пов'язано із захистом надзвичайно близьких нам в Об'єднаній Європі цінностей: демократії, свободи та мирної співпраці між народами.

Висловлюємо глибоку повагу, віддаємо честь Героям України і водночас декларуємо подальшу підтримку заради розвитку і відновлення суверенної, демократичної України!

Слава Україні! Героям слава!

Цей важливий документ і багато інших прикладів переконливо свідчать про генетичне кордоцентричне прагнення наших народів до постійної взаємодії у різних сферах життєдіяльності. Завдяки цьому зміцнюється і поглиблюється духовний, інтелектуальний, творчий потенціал польських та українських вчених-педагогів.

Безумовно, нелегкою справою було проведення IX форуму в надзвичайно складних умовах воєнного стану в Україні, а також тоді, коли Республіка Польща мобілізувала всі необхідні ресурси для прийому понад 4 млн українських біженців. Ця важлива подія в життєдіяльності науково-педагогічної спільноти двох країн значно зміцнила платформу співпраці, взаємодопомоги і взаєморозуміння. Вона відкрила нові можливості й напрями творчої співпраці для відбудови нашої держави в повоєнний період.

Президія НАПН України 16 червня 2022 р. підтримала пропозицію щодо проведення X Українсько-польського / польсько-українського наукового форуму «Освіта для цифрової трансформації суспільства» / «Edukacja dla Cyfrowej Transformacji Społeczeństwa» у 2024 р. на базі [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського](#). Сподіваємося, що творчий доробок вчених-педагогів обох країн буде враховано у його підготовці і проведенні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Кремень, В.Г. та ін. (ред.). (2015а). *Освіта для сучасності = Edukacja dla współczesności: T. 1*. Міністерство освіти і науки України, Національна академія педагогічних наук України, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Комітет педагогічних наук Польської академії наук, Наукове товариство «Польща — Україна», Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Асоціа-

ція ректорів педагогічних університетів Європи. Київ: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова.

Кремень, В.Г. та ін. (ред.). (2015b). *Освіта для сучасності = Edukacja dla współczesności: T. 2*. Міністерство освіти і науки України, Національна академія педагогічних наук України, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Комітет педагогічних наук Польської академії наук, Наукове товариство «Польща — Україна», Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Асоціація ректорів педагогічних університетів Європи. Київ: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова.

Кремень, В.Г. та ін. (ред.). (2019а). *Освіта для миру = Edukacja dla pokoju: T. 1*. Міністерство освіти і науки України, Національна академія педагогічних наук України, Комітет педагогічних наук Польської академії наук, Наукове товариство «Польща-Україна», Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, Академія спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Мала академія наук України, Кафедра ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття». Київ: Видавництво ТОВ «Юрка Любченка». <https://bit.ly/3OVzG6H>

Кремень, В.Г. та ін. (ред.). (2019b). *Освіта для миру = Edukacja dla pokoju: T. 2*. Міністерство освіти і науки України, Національна академія педагогічних наук України, Комітет педагогічних наук Польської академії наук, Наукове товариство «Польща-Україна», Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, Академія спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Мала академія наук України, Кафедра ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття». Київ: Видавництво ТОВ «Юрка Любченка». <https://bit.ly/3QeBetx>

Національна академія педагогічних наук України. (2022а, 11 травня). *Президент НАПН України, академік НАН України і НАПН України Василь КРЕМЕНЬ привітав відкриття IX Польсько-Українського / Українсько-Польського форуму, що розпочав роботу 11 травня 2022 року* [Відео]. Facebook. <https://www.facebook.com/watch/?v=737162437275814>

Національна академія педагогічних наук України. (2022b, 23 травня). *У Республіці Польща вийшла з друку нова монографія українських вчених-філософів*. <https://naps.gov.ua/ua/press/releases/2733/>

Ничкало, Н.Г. (2019). VIII Українсько-польський / Польсько-український форум «Освіта для миру / Edukacja dla pokoju». 8-10 жовтня 2019 р., м. Переяслав-Хмельницький, Україна. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 1(1). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2019-1-1-3-1>

Ничкало, Н., & Шльосек, Ф. (2019). Одухотворена взаємодія науковців-педагогів двох країн. У В.Г. Кремень (гол. редкол.), *Єднання для миру і розвитку. Українсько-польське партнерство в галузі освіти і педагогічних наук / Pojednanie dla pokroju i rozwoju. Partnerstwo ukraińsko-polskie w*

- dziedzinie edukacji i nauk pedagogicznych* (с. 17-26). Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України.
- Сліверський, Б. (2022). Порозуміння, підтримка, спільний опір, боротьба за європейські цінності. *Освіта і суспільство*, (5), 5.
- Телеканал Рада. (2022, 22 травня). Президент Польщі Анджей Дуда виступив зі зверненням у Верховній Раді України 22.05.2022 [Відео]. YouTube. https://youtu.be/nJvX-M8_gyA
- TAK TV. (2019, 8 жовтня). Д/ф «Платформа єднання для миру і розвитку» [Відео]. YouTube. <https://youtu.be/gkICo6vjCT4>
- TAK TV. (2022, 6 травня). Д/ф «Єднання в творчій співпраці» (2022 р.) [Відео]. YouTube. https://youtu.be/XGy_tkQ5bZQ
- Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. (2022, 17 maja). *Reprezentanci środowiska akademickiego Ukrainy z wizytą w Akademii*. <https://bit.ly/3OR2Io3>
- International Association of Universities. (2020). *The Impact of COVID-19 on Higher Education around the World*. <https://bit.ly/3PRsc5V>
- International Association of Universities. (2022). *Higher Education One Year into the Covid-19 Pandemic. Second IAU Global Survey Report*. <https://bit.ly/3Q5bn7d>
- Lewowicki, T. (2013). *Polsko-ukraiński / ukraińsko-polski rocznik "Kształcenie zawodowe: pedagogika i psychologia" — 15 lat pożytecznej działalności*. W T. Lewowicki, J. Wilsz, I. Ziaziun, N. Nyczkało (red.), *Polsko-ukraiński / ukraińsko-polski rocznik "Kształcenie zawodowe: pedagogika i psychologia" / Польсько-український / українсько-польський щорічник «Професійна освіта: педагогіка і психологія»: Т. 15* (s. 13-23). Częstochowa; Kijów: Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. <https://bit.ly/3Sz0Vqx>
- Szlosek, F. (2022). *Pedagogika bez granic... Edukacja Ustawiczna Dorosłych*, (1), 47-58. <https://doi.org/10.34866/nsmx-2p69>
- Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. (2022). *IX Forum Polsko-Ukraińskie*. <https://www.umcs.pl/pl/ix-forum-polsko-ukrainskie,24217.htm>

TRADITIONS AND NEW TRENDS IN COOPERATION OF UKRAINIAN AND POLISH RESEARCHERS-PEDAGOGUES

Nellia Nychkalo

DSc in Pedagogy, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, Academician Secretary of the Division of Professional and Adult Education, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. A brief retrospective analysis of the cooperation between Ukrainian and Polish researchers-pedagogues since 1991 is carried out. Its formation and development are traced starting from 1991. Traditions and new trends in Polish-Ukrainian / Ukrainian-Polish cooperation in education and pedagogical science are characterised. Special attention is paid to the preparation and holding of forums of researchers-pedagogues of both countries. It is proved that a forum is a significant cyclical scientific and organisational form of international cooperation, which enables purposeful analysis of its effectiveness according to the main areas of activity defined by key partners and organisers. Polish-Ukrainian / Ukrainian-Polish scientific forums are being held every two years (from the first in 2006 to the eighth in 2019). Only the ninth forum took place in three years at the Marie Curie-Skłodowska University in Lublin in May 2022 due to the COVID-19 pandemic. The main methodological principles for determining the purpose and thematic direction of the forums are systematicity, continuity, anticipatory approach, and prognostic character. Such an approach makes it possible to concentrate participants' efforts in the complex process of international activity on studying the current and promising problems in developing education and pedagogical science in both countries. The peculiarities of the interaction between researchers-pedagogues of Poland and Ukraine not only during the forums but also in the period between them at various levels (national, regional, sectoral and institutional) are revealed. Conclusions and proposals regarding further cooperation between researchers-pedagogues of Ukraine and Poland are substantiated.

Keywords: Pedagogy; Polish-Ukrainian / Ukrainian-Polish cooperation; prognostic character; systematicity; traditions; trends; forums.

Дата публікації: 15 липня 2022 р.